

74-ум сураи Қуръон буда, он дар Макка назил шуда,
аз 56 оя иборат аст.

Сабаби нузули ин сураи каримаро Ҷобир ибни Абдуллоҳ ва дигарон чунин ривоят кардаанд: “Ҳангоме, ки мушрикони қабилаҳои Қурайш бо ҳам омада маслиҳату машварат оростанд, ки Пайғамбар (с)-ро аз даъвати инсонҳо ба сӯи динаш манъ месозанд, Расули Аллоҳ (с) аз ин дар ғаму ғусса афтода, худро бо либосҳояш печонида, дар сурати хоб худро ороост. Он замон ҳазрати Ҷабраил (а) омада бори дигар ба ӯ (с) гуфт: "ё аюҳал муддассир" яъне - "эй марди ҷома бар худ печида" гӯё ба ӯ гуфт, ки барҳез омодаи қабули ваҳйи илоҳӣ шав!

Тавре пай бурда мешавад ин сураи карима баъзе паҳлуҳои шахсияти мубораки Он ҳазрат (с)-ро рӯшан месозад. Бори дигар Аллоҳтаъоло таъкидан ба Ҳабибаш (с) мефармояд, ки мардумро ба сӯи Худои ягона бихонад. Дар муқобили ихтилоф, изо, таҳқир, маломат ва дигар муносибатҳои зишти онҳо сабру таҳаммул кунад ва бо қиддиат онҳоро аз азоби омадани ҳушдор дода онҳоро битарсонад. Он азоберо, ки дар рӯзи қиёмат барои онҳо Худованди бар ҳама қодиру тавоно муқаррар кардааст ба онҳо бифаҳмонад.

Ҳамчунин дар ин сура ба Валид ибни Муғира, ки каломи раббонӣ будани Қуръонро ба яқин донисту вале ба хоҳири обрӯй ва мансаби хеш ба роҳи нодуруст рафта гумроҳ шуд, ишора меравад. Баъдан сухани Аллоҳтаъоло сари аҳволи Дӯзах, посбони пурқуввати он ва фариштаҳои азобдиханда бо ишораи адади онҳо меравад. Макони даҳшатовар будани ҷаҳаннамро Аллоҳтаъоло бо савганд хӯрдан ба Маҳтобу субҳ таъкид месозад...

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Бисмиллаҳи-р-Раҳмани-р-Раҳим

*Оғоз мекунам ба номи Худованде ки беандоза меҳрубону
бениҳоят бораҳм аст.*

يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ

Йӓ айюҳа-л-муддашсир. 1.

1. Эй марди ҷома бар худ печида!

قُمْ فَأَنْذِرْ

Қум фа-анзир. 2.

2. Бархезу (мардумро аз азоби Худо) битарсон -

Дар оятҳои мазкур агарчи Аллоҳтаъоло Ҳабиби Худ (с)-ро нидо карда бошад, ҳам аммо барои ғуши ҳақшунав бисёр як нидои мутаассиркунанда буда, дар онҳо фармудааст, ки эй Муҳаммад (с), ин замон ки ҷомаро бар худ печидай, бархезу ба даъвати мардум камари ҳиммат банд, онҳоро аз дастури Мо, ки бар ту ваҳй кардаем хабардор кун ва онҳоро аз хавфу хатар, азобу уқубати оянда огоҳ соз!

Ин гуна ҳушдор раҳмату лутфу марҳамати илоҳӣ аст, ки барои мардум чунин огоҳкунанда фиристодааст. Ҳол он ки тамоми мардум агар аз роҳи рост гумроҳ шаванд ё ки ҷамиъи инсонҳо ба роҳи рост раванд, мулку мамлакати Ӯ таъоло на кам мешавад на зиёд. Ояти зер ин маъноро идома медиҳад.

وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ

Ва Раббака фа каббир. 3.

3. ва Парвардигори худро ба бузургӣ ёд кун -

Дар давоми суҳанҳои қаблӣ фармудааст, ки эй расули Мо (с) Парвардигоратро бе ниҳоят азим шумор ва бидон ки ғайри Ӯ таъоло касе (чизе) бузургтар нест! Яъне хоссатан Аллоҳтаъоло аз ҳама чиз бузургтар аст ва ҳар кас даъвои чунин сифатро кунад ӯ таҳти азамату бузургии Ӯ таъоло ҳақир қарор хоҳад гирифт.

Эй Ҳабибам (с) ба ҷуз Парвардигорат аз ҳеҷ кас тарсу ваҳм мадор, чун ки ҷони ҳамаи махлуқот дар тасарруфи Парвардигори

ту аст. Худои ту дар кибрӣ мисл надорад. Сазовор аст, ки Парвардигоратро бо такбир ёд кунӣ!

وَتَيَّابَكَ فَطَهَّرَ

Ва ʕийāбака фа таҳҳир. 4.

4. ва ҷомаҳои худро пок соз -

Яъне эй Муҳаммад (с) либосҳои худро аз наҷасҳо пок бисоз. Аз ин хотир, ки муъмин ибодати Худои покро мекунад ба ӯ лозим аст, ки ба покии хеш чӣ дар ботин ва чӣ дар зоҳир аҳамият бидиҳад. Одатӣ мушрикони аст, ки ҳар ифлосие ба ҷомаҳояшон бирасад, агар доғ надошта бошад аз наҷасии он парво надоранд ва пӯшидани он либоси хабисро идома медиҳанд.

Ё шояд мурод аз тоҳир кардани ҷома дил аст. Яъне қалби худро аз тамоми исёнҳо, фикрҳои мағшуш пок бисоз, зеро барои шахсе, ки мардумро ба роҳи рост ҳидоят мекунад покии дил бениҳоят зарур аст.

Ва одати арабҳо ин буда, ки агар тоза кардани дилро дар назар дошта бошанд мегуфтанд, ки "Ҷомаи худро пок соз!".

وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ

Ва-р ружза фаҳҷур. 5.

5. ва аз палидӣ (аз бутпарастӣ) яксӯ бош -

"Ружз" дар забони арабӣ "овози азоб"-ро гӯянд. Ин ҷо ба маънои палидӣ омадааст. Яъне эй Муҳаммад (с) аз палидӣ ва аз сабабҳои ҳосил шудани он худатро бар канор гир!

Аз гуфтаи боло барои мо рӯшан мегардад, ки касе дар роҳи даъват миён баста ҳаракат мекунад ӯро шарту зарур аст, ки аввалан худро аз тамоми гуноҳҳо як сӯ гирад, сониян дар даъват шуруъ кунад.

وَلَا تَمْنُنْ تَسْتَكْثِرُ

Ва лā тамнун тастакшур. 6.

6. ва чизеро мадеҳ, то ки аксари аз онро талаб кунӣ -

Эй Муҳаммад (с), ба касе чизеро, ки додӣ аз ӯ талаби зиёдатӣ макун. Бояд ато ҳолӣ аз интизор бошад. Одами карим ҳар чизе, ки бидиҳад боз онро кам мешуморад ва ба ивази додаи хеш талаби зиёдатӣ намекунад ва агар кори хубе, ки қард миннат намекунад.

Кори даъват ҳам ҳаминро тақозо дорад. Ҳама кори савоб бояд дар ҳамин чорҷӯбаи муайянкардаи Худованди биниёз сурат гирад. Ҳатто чиҳод бошад ҳам.

Ин ҳукм ба расули Худо (с) воҷиб бошад ҳам бар умматонаш мандуб (кори савоб) аст.

وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ ﴿٧﴾

Ва ли Раббика фасбир. 7.

7. ва барои (ҳукми) Парвардигори худ сабр кун!

Дар роҳи Худо даъват намудан корест басо мушкил, заҳматталаб ва пурмасъулият. Агар корат барои ризои Худо бошад ба изо дидан аз қавмат, дигар гароние ба сарат ояд собир бош. Зеро роҳи даъват аз даъваткунанда матонату истодагариро талаб мекунад.

Дар ин ҷо барои тарбият ёфтани ӯ (с) мувақатан хитоби Аллоҳтаъоло хотима ёфта, дар ояҳои зер аҳволи рӯзи қиёмат баён мешавад:

فَإِذَا نُقِرَ فِي النَّاقُورِ ﴿٨﴾

Фа иза нуқира фи-н-нақур. 8.

8. Пас, ҳар вақте дар сур дамида шавад,

فَذَلِكَ يَوْمَئِذٍ يَوْمٌ عَسِيرٌ ﴿٩﴾

Фа зāлика явмаизи-й явмун ъасир. 9.

9. пас, он гоҳ он рӯз рӯзи душвор бошад.

Ҳар вақте ки сури дуюм барои аз нав зиндагардонидани мурдагон аз тарафи ҳазрати Исрофил (а) дамида шавад, он рӯз як рӯзи бисёр сахт ва гарону душвор аст. Чун ки дар он рӯз тақдири ҳама ҳаллу фасл мешавад.

Нагуфта намонад, ки бо дамидани нафҳаи аввал ҳама ҳалок ва бо нафҳаи дуюм ҳама аз нав зинда мешаванд.

عَلَى الْكَافِرِينَ غَيْرُ يَسِيرٍ ﴿١٠﴾

Ъала-л-кафирина гайру ясир. 10.

10. Он рӯз бар кофирон осон набошад.

Зеро баъди ҳисобу китоби амалҳояшон чун кофирон номаҳои аъмоли худро ба дасти чапашон мегиранд ба яқин медонанд, ки аз зумраи азобшавандагонанд, чеҳраҳои онҳо назди Парвардигор сиёҳ мегарданд. Оё бо рӯи сиёҳ назди Аллоҳтаоло истодан ин кори осон аст?

Ояи оянда тавре дар муқаддимаи сура ишора рафт ба Валид ибни Муғира вобастагӣ дорад.

Яъне рӯзе он ҳазрат (с) дар масҷид ояи нозилшуда (Ҳо Мим)-ро тиловат мекард, Валид ибни Муғира он ҷо ҳузур дошт аз шунидани каломи раббонӣ нарм гардида, ба назди қавми худ баргашт. Ӯ ба қавмаш гуфт: “Ба Худо қасам, ки ман ҳозир аз Муҳаммад як сухан шунидам, ки он сухани инсон нест ва он сухани чин ҳам нест. Он сухан як ҳаловате дорад ва бо худ як таъсири аҷибе дорад. Албатта, болои он сухан самарадор аст ва поёни он пурбаракат аст ва ҳеҷ сухан аз он болотар шуда наметавонад”. Чун инро ба қавмаш хабар доду ба тарафи хонааш раҳсипор гашт, қабिलाи Қурайш бо худ гуфтанд: “Ба Худо қасам Валид аз дини бобоёнаш баромад, акнун ҳамаи Қурайшиҳо аз дини худ мебароянд. Дар ин асно Абӯҷаҳл аз ҷойи худ бархест ва гуфт: “Ӯро ба ман гузоред, ман худам ўро ба роҳ мебарорам”. Абӯҷаҳл аз он ҷо берун шуду ба назди Валид рафт ва ба сурати маҳзун дар пеши ў нишаст. Валид ин ҳолати ўро дида пурсид: “Чаро чунин маҳзун ҳастӣ?” Абӯҷаҳл дар ҷавоб гуфт: “Ман маҳзун набошам, кӣ бошад?” - ва бо як макқори ба худ хос суханаширо идома дода гуфт: “Ҳамқавмони ту бароят ҳамчун як кӯмак нафақа ҷамъ карда истодаанд, онҳо фикр доранд, ки ту сухани Муҳаммадро қабул карданӣ ҳастӣ, зиёдати таоми ўву Абубакрро пурсиданӣ ҳастӣ ва бо ин меҳохӣ лошаҳӯри онҳо бошӣ. Бинобар ин ҳамаи мо барои ту ёрӣ расониданӣ шуда, нафақа ҷамъ мекунем ва мо намехоҳем, ки ту худро чунин хор бисозӣ.” Валид аз ин сухан дар ғазаб гардида гуфт: “Оё ту магар намедонӣ, ки молу фарзандони ман аз ҳама зиёд аст? Чӣ магар Муҳаммад ва ёронаш сер карданд, ки таъоми онҳо зиёдатӣ кард? Кай ман таги табақи онҳоро талаб дорам? Ту Абӯҷаҳл ба ман чунин ҳарф мазан! Ту чиҳро мегӯӣ?”.

Валид бархоста бо Абӯҷаҳл ба назди ҳамқавмонаш омад ва пурсид: “Шумо Муҳаммадро девона мегӯед, оё ягон маротиба девонагии ўро дидаед?”. Онҳо гуфтанд: “Ба ҳаққи Худо мо надидаем”. Валид боз пурсид: “Вайро фолбин гуфтед, ягон дафъа фолбини вайро мушоҳида кардед?”. Ҳозирин дар ҷавоб гуфтанд: “Ба ҳаққи Худо мо ин корро аз ў надидаем”. Валид гуфт: “Ӯро шоир

хондед оё боре шеър эҷод кардани ўро ба чашматон дидед?". Онон гуфтанд: "Ба Худо надидем." Валид боз ба шиддат аз онҳо пурсид: "Муҳаммадро шумо дурӯғгӯй гуфтед, оё боре ҳам дурӯғгӯии ўро дидаед?" Сарони қавми Қурайш гуфтанд: "Ба ҳаққи Худо надидаем." (Зеро ҳазрати Муҳаммад (с) ҳанӯз пеш аз рисолат бо ростгӯй, амонатдорӣ ва нармии худ дар миёни қавми Қурайш бо лақаби "Амин" машҳур гашта буд.) Қурайшиҳо пас аз ин суолу ҷавоб бо Валид ба ў нигариста, пурсиданд, ки ўро чӣ бигӯем? Валид лаҳзае ба фикр фурӯ рафта, аз рӯйи такаббуриё, ки дошт гуфт: "Суханоне, ки Муҳаммад мегӯяд ба ҷуз сеҳр дигар чизе нест". Бо ин ҷавобаш он бадбахт бадбахттар шуд.

Ояҳои зер дар ҳаққи он Худоношинос нозил гардидааст.

ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا

Зарни ва ман халақту ваҳидā. 11.

11. Маро бо касе ки ўро танҳо офаридам, бигзор.

Аллоҳтаъоло дар ояти мазкур барои ибрати дигарон Валидро таҳдид намуда, барои тасаллии Ҳабиби Худ (с) фармудааст, ки эй Муҳаммад (с), маро бо он шақии бадбахт танҳо гузор, ман ўро аз батни модараш танҳо халқ кардам, на мол дошт, на валад, на қуввату на мадад. Ҳамаи инро ман ба ў додам, вале инро нашинохта саркаш шуд, чораи ин кофирро ман мебинам.

Ояти зер ин маъноро идома медиҳад:

وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَّمْدُودًا

Ва ҷаъалту лаҳу мālа-м мамдудā. 12.

12. ва ў (Валид)-ро моли фаровон додам -

Ризқи Валидро бо уштуру аспу гӯсфанду боғҳое, ки нафъашон зимистону тобистон тамомшавӣ надорад фаровон сохтам ва кори тиҷорати ўро босамар гардонидам.

وَبَيْنَ شُهُودًا

Ва банина шуҳудā. 13.

13. ва фарзандони дар маҷлис ҳозиршаванда додам -

Ҳамчунин ба ў даҳ фарзанд ато кардам, ки дар шаҳри худ ҳамроҳи ў истиқомат доранд. Ҳар маҳфили маъракае гузарад онҳо он ҷо ҳозиранд. Валид аз дидани фарзандонаш қувват мегираду

дилшоду хурсанд мегардад. Чун фарзандонаш дар кори тиҷорат ва дигар авомири рӯзгор ҳамеша бо ӯ ҳастанд, айшаш ба дарду ғаму ғуссаи ҳичрону фироқи авлод олуда нест. Фарзандон боиси баланд рафтани иззату эҳтироми падарашон ҳастанд. Чунин як неъматро ба ӯ додам, вале шукри инро ба ҷо наовард...

وَمَهَّدْتُ لَهُ تَمْهِيدًا ﴿١٤﴾

Ва маҳҳатту лаҳу тамҳидā. 14.

14. ва барои ӯ васоили зиндагиро аз ҳар ҷиҳат омода кардам -

Аллоҳтаъоло мегӯяд, ки ба Валид дар ҳама кор вусъату фароҳӣ додам, ки анҷоми ҳама кор барояш дар зиндагӣ осон омад. Ҷоҳ, мартаба, мол ба ӯ арзонӣ доштам, сарвари азизи қавмаш гардонидам, ки суханаш миёни онҳо даргузар аст ва ҳама тобеъ ба ӯ ҳастанд.

ثُمَّ يَطْمَعُ أَنْ أَزِيدَ ﴿١٥﴾

Аумма ятмаъу ан азид. 15.

15. боз талаб дорад, ки зиёдтар диҳам.

Бо вучуди ин қадар неъмате, ки ба ӯ додам, ба ман имон наовард ва боз бадбахт тамаъ дорад, ки ба ӯ зиёдтар диҳам.

كَلَّا إِنَّهُ كَانَ لِآيَاتِنَا عَنِيدًا ﴿١٦﴾

Каллā. Иннаҳу кāна ли āйāтинā ъанидā. 16.

16. Не, ҳаргиз чунин набошад, албатта, ӯ бар оятҳои Мо ситезакунанда буд.

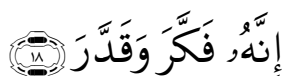
Аллоҳтаъоло барои дилкӯбии Валид ибни Муғира дар ин оят фармудааст, ки чун ӯ ояҳои моро инкор кард, ба ман имон наовард ва рисолати Ҳабибам (с)-ро қабул накард ўро соҳиру Қуръонро сеҳр гуфт боз чӣ хел тамаъи афзунии неъмат мекунад. Не-не! Аз ҳаёли хоме, ки дар каллаи холии худ мепарварад бар гардад ва донад, ки ҳаргиз барои ӯ зиёд сохтани неъмат нест.

سَأَرْهُقُهُ صُعُودًا ﴿١٧﴾

Са урҳиқуҳу саъудā. 17.

17. Ба зудӣ ўро ба машаққате таклиф (дучор) хоҳем кард.

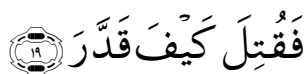
Яъне дер нест, ўро ба азоби сахте, ки тоқаташро надорад таклиф мекунем. Чун вориди азоб гардад ба болои санги калони болояш ҳамворкардашуда бояд барояд ва дар баромадан ҳар лаҳза мелағжад, боз бо машаққат боло мебарояд, баъд аз ин ба сӯи Ҷаҳаннам дар ҳаво партофта мешавад. Тӯли 1000 сол то макони Дӯзах масофа аст. Тарсу азобу машаққати зиёдеро аз сар гузаронида бо сипарӣ гаштани ин муддат ба он макони Дӯзах мерасад. "Ё ас-саъуда" кӯҳест аз оташ, бо баландии 70-хариф. Калимаи «хариф» дар забони арабӣ маъноҳои гуногун дорад. Дар ин ҷо ба маънои «тирамоҳ» истифода шудааст. Яъне баландии кӯҳи «Ас-саъуда» чунон аст, ки кофирон аз қуллаи он дар давоми гузаштани 70 тирамоҳ, яъне 70 сол ба Дӯзах меафтанд. Кофирон барои ба он баромадан таклиф мешаванд баъдан ба ҷаҳаннам партофта мешаванд. (Аз мазмуни ҳадис).

Иннаҳу факкара ва қаддар. 18.

18. Ҳаройина, ў фикр кард ва андоза муқаррар кард.

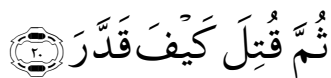
Равшан аст, ки Валид аввал фикру андеша кард, ба тарозуи ақли хираи худ баркашид, танҳо пас аз ин дар ҳаққи Набӣ (с) ва Қуръон ҳукми дурӯғ баровард. Охир ў аз аҳли фаҳм буд, ҳақиқатро дарк кард, вале ҳубби ҷоҳу молу мансаб ақли ўро тира сохт.

Фа қутила кайфа қаддар. 19.

19. Пас, лаънат бар ў бод! Чи гуна андоза кард?!

Худо ўро бидушад лаънаташ кунад ки чӣ хел фикру таҳаммул кард ва чунин як андозаи беинсофона намуд? Ҳол он ки аввал ба сухани Худо бовар намуда, оқибат омада-омада гуфт, ки он сеҳр ва расонандаи он ба мардум яъне ҳазрати Муҳаммад (с) соҳир аст?

Ќумма қутила кайфа қаддар. 20.

20. Баъд аз он лаънат бар ў бод, чи гуна андоза кард?!

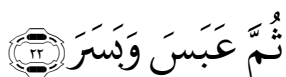
Такрору пайи дар пайи омадани як маъно дар ин ояҳои карима барои таъкиди нодурустии фикру ақидаву хулосаи баровардаи Валид ибни Муғира аст.

Ѓумма наъзар. 21.

21. Баъд аз он дарнигарист,

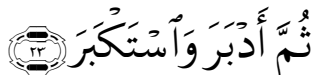
Баъд аз суханаш Валид андаке истода, барои дониستاني он ки ҳозирин ҷи гуна сухани ўро пазируфтанд ба ҳар тараф ва ба онҳо назар кард.

Ѓумма њабаса ва басар. 22.

22. баъд аз он рӯй турш кард ва пешона дарҳам кашид,

Баъд аз он Валид мисли як шахсе, ки чораи ягон кори барояш носозгорро меандешад ва дигарон ҳалли масъаларо танҳо аз ў интизоранд, қавоқи худро андохт, чеҳра дар ҳам кашида рӯй турш кард ва гуё тадбир наёфта бошад дар ғазаб гардид...

Ѓумма адбара вастакбар. 23.

23. баъд аз он пушт гардонид ва таккаббур кард,

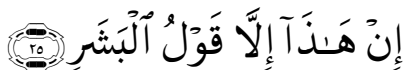
-Ў аз имон рӯй гардонид, тобеи ҳавои нафси худ шуда аз роҳи ҳидояти ҳақ бозгашт ва кибр варзида он чиро, ки фаҳмида буд қабул накарду...

Фа қола ин ҳазъ иллā сиҳру-й юъсар. 24.

24. нас, гуфт: «Ин Қуръон чизе нест, магар сеҳрест, ки ҷодугарон аз (ба) ҳамдигар нақл кардаанд,

Валид гуфт, ки он чи Муҳаммад мегӯяд, чизе нест магар сухани сеҳре ҳаст, ки соҳирон аз ҳамдигар нақлу ривоят кардаанд ба инсон таъсир дорад...

Ин ҳазъи иллā қавлу-л-башар. 25.**25. ин Қуръон ба чуз сухани одамӣ чизи дигаре нест».**

Валид гуфт он чи Муҳаммад мегӯяд сухани Худо набуда, балки сухани махлуқ аст, ки бо он мардумро фиреб медиҳад ва он чун сеҳр ба шунаванда таъсир мерасонад. Баъди ин суханҳо Аллоҳтаъоло баҳои ӯро дар ояти зер маълум карда фармуд, ки...

سَأُصْلِيهِ سَقَرَ ﴿٢٥﴾

Са-услиҳи Сақар. 26.**26. Ба зудӣ ӯро дар сақар (Дӯзах) хоҳам даровард**

Ҷӯро бо ин амалаш ба зудӣ аз сақар (Дӯзах) макон хоҳам дод ва азоби талху ҷонгудоии онро ба зудӣ хоҳад чашид.

وَمَا أَذْرَنَّاكَ مَا سَقَرُ ﴿٢٦﴾

Ва мā адрӯка мā Сақар. 27.**27. Ва туро чӣ дононд, ки сақар чист?**

Аллоҳтаъоло барои таъкиду бузургии азоби тасавурнашавандаи сақар, ба ҳабиби Худ (с) фармудааст, ки эй Муҳаммад (с), кадом чиз туро аз ҳастӣ ва аҳволи сақар огоҳ сохт? Ояти зер ба ин савол ҷавоб медиҳад.

لَا تُبْقِي وَلَا تَذَرُ ﴿٢٧﴾

Лā тубқӣ ва лā тазар. 28.**28. (Оташест, ки чизеро) боқӣ намегузорад ва тарк намекунад,**

Яъне Худованд аз аҳволи сақар дар ин оят чунин маълумот дод, ки ҳар чизе гирифтори сақар гардад ҳалок мешавад, онро дигар боқӣ намегузорад. Ҳамчунин фоҷиरे ба коми он афтад ҳама аъзои ӯро заррае боқӣ нагузошта месӯзонад. Боз онро аз нав месозанд ва сақар аз сари нав ӯро уқубат мекунад. Валлоҳу аълам ин азоб аз азоби аввала сахттару ҷонсӯзтар аст.

لَوَاحَةٌ لِّلْبَشَرِ ﴿٢٨﴾

Лаввāҳату-л лил башар. 29.**29. сӯзонандаи пӯсти одамиён аст.**

Он сақар оташест, ки пӯсти чунин одамҳоро ба хоса пӯсти руйи онҳоро сӯзонда сип-сиёҳ мекунад. Ё сақар оташест, ки аз

бузургӣ ва аланга аз дур медурахшад ва барои дидани мардум зоҳир мешавад. Ин ҳам барои Валид ва амсоли ӯ як нишонаи азоб қабл аз азоб аст.

عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ ﴿٣٠﴾

Балайҳа тисъата ʔашар. 30.

30. Бар Дӯзах нӯздаҳ нафар ғариштагон муваккаланд.

Яъне ғариштаҳои дар Дӯзах муваккал кардаи Аллоҳтаоло нӯздаҳ нафаранд. Марвист, ки чун ин оя нозил шуд Абӯҷаҳл ба қурайшиҳо гуфт: "Модаратон бар шумо бигиряд! Бишнавед писари Абиқабшаҳ, (Муҳаммад) чӣ мегӯяд? Ӯ мегӯяд, хазанаҳои нор нӯздаҳ нафаранд. Шумо бошед ҷамӯаи шуҷроҳо ҳастед, оё ҳар даҳи шумо наметавонед яке аз аз онҳоро кифоя кунед?" Абӯлашади Ал Ҷумаҳӣ, ки яке аз нерӯмандтарин ва паҳлавон миёни онҳо буд бо истехзо гуфт: "Ман 17 нафари онҳоро аз по мезанам, шумо бошед дуи дигари онҳоро кифоя шавед!".

Дар ин асно ояи зерин нозил шуд:

وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً

لِلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَيْقِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَيَزِدَّادَ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِيمَانًا

وَلَا يَرْتَابَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ وَلَيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم

مَرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا ۖ كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَن يَشَاءُ

وَيَهْدِي مَن يَشَاءُ ۚ وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ ۚ وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرٌ

لِلْبَشَرِ ﴿٣١﴾

Ва ма ҷаъалнā асҳāба-н-нāри иллā малāиката-в ва ма ҷаъалнā ʔиддатаҳум иллā фитната-л лил лаʔина кафару ли ястайқина-л-лаʔина уту-л-китāба ва яздāда-л-лаʔина āману имāна-в ва лā яртāба-л-лаʔина уту-л-

китаба ва-л-муъминуна ва ли яқула-л-лазину фи кулубихим-м маразу-в ва-л кaфидуна ма зa аroдаллоху би хаза масалa. Казалика юзиллуллоху ма-й яшау ва яхди ма-й яшаъ. Ва ма яъламу чунуда Раббика илла Ху. Ва ма ҳия илла зикро лил башар. 31.

31. Ва қарор надодем муваккалони Дӯзахро, магар фариштагон, нагардонидем шумори фариштагонро магар имтиҳон аз барои касоне, ки кофир шуданд, то яқин кунанд касоне, ки онҳоро Китоб дода шуд. Ва то зиёда шавад имони касоне, ки имон оварданд ва то аҳли Китоб ва муъминҳо шак накунанд ва то касоне ки дар дилҳояшон беморист ва кофирон бигӯянд: «Аллоҳ ба ин мисолу достон (адади нуздоҳ) чӣ чиз ирода кардааст?» Ҳамчунин Аллоҳ шахсоро хоҳад, гумроҳ мекунад ва касоро, ки хоҳад, ҳидоят мекунад ва лашқари Парвардигори туро ҷуз Худои касе наметавонад. Ва ин ҷуз панд барои мардум чизи дигаре нест.

Муваккалҳои Дӯзах инсонҳо нестанд, ки шумо бо зарби зӯрии худ онҳоро дар ҳам занед ва ба мақсади худ расед. Аллоҳтаоло меғӯяд, ки мо хазанаҳои (соҳибони) сақарро фариштаҳо гардонидем, ки онҳо бисёр бузургу пурқувват ҳастанд. Шумо ба онҳо сару панҷа карда наметавонед. Фикру андешаи шумо бисёр ғалату пучу аҳмақона аст. Мо адади онҳоро на кам ва на зиёд 19 нафар гардонидем, ин якчанд озмоиш ва фитнаи кофирон аст. Онҳо масҳара карда меғуфтанд: “Агар сақар чунин бошаду чунон, ин адади 19 малоика кам аст, сад нафари шумо (қурайшиҳо) метавонед яке аз онҳоро бикӯбеда аз нори сақар хориҷ шавед.”

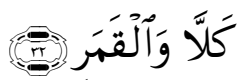
Аллоҳтаоло адади малоики муваккали дӯзахро барои он чун 19 нафар маълумот додааст, ки аз ростгӯии Муҳаммад (с), онҳоро огоҳ созад Расулulloҳ (с) ба онҳо гуфт: “Ин Қуръон аз назди Худованд аст, то аҳли китоб яқину боварӣ ҳосил кунанд. Зеро аҳли китоб дар китобҳои самовии худашон ҳам ёфта буданд, ки адади малоики соҳиби Дӯзах 19 нафаранд. Қуръон дар ин мисол бо китобҳои онҳо, ки Таврот ва Инҷил аст мувофиқ омадааст.”

Худованд адади онҳоро муайян намуд то бовариву имони муъминон аз рӯи тасдиқ ба Худои ягона ва расулаш, ки ин сухани Қуръон ба Таврот ва Инҷил мувофиқ омадааст имонашон зиёда шавад ва бидонанд, ки Қуръон китоби илоҳӣ аст. Агарчӣ аҳли китоб медонистанд, ки адади онҳо 19 нафар аст ба таври имтиҳон аз расули Худо (с) пурсиданд, ки шумори фариштаҳои зиммодори Дӯзах чанд аст? Расули Худо (с) дар ҷавоб гуфт, ки 19 нафаранд!

Агарчи имон наоварданд, вале баъзе инсофдорони онҳо инро тасдиқ карданд. Хулоса, муъайян кардани адади онҳо барои онаст, ки муъминҳо ва аҳли китоб дар адади фариштагони молики сақар шакку шубҳа накунад. Касоне ки дар дилҳояшон марази бугзу фитна ва нифоқ вучуд дорад ҳамчун кофирҳо мегуфтанд ба ин мисолу муқаддима Ў таъоло чиро ирода дорад?

Ба таҳқиқ расули Худо (с) медонист, ки вақте қурайшиҳоро аз адади аҷиби хозинҳои Дӯзах хабар диҳад онҳо ба мазоҳу масхараи ӯ машғул мешуданд. Зеро онҳо аз қудрати Аллоҳтаъоло беҳабаранд, ки ин 19 фаришта чунон бузурганд, ки тамоми зимоми сақарро ҷо ба ҷо гузоштан, аз уҳдаи он мебароянд. Дар охир Худованди мутаъол мақсади ин хабарро баён карда, гуфт, ки гумроҳ мекунад Ў таъоло аз ҳидоят ва имон шахсоро, ки хоҳад. Ҳамчунин ҳидоят мекунад шахсоро, ки ҳидояташро ирода дошта бошад.

Адади малоикаҳо, қуввату бузургию ҷуссаву пайкарашонро ба ҷуз Аллоҳ касе намедонад. Касе тавоноӣ ва бисёрии лашкари ӯро низ надонад. Аммо Абӯҷаҳли бадбахт шунид, ки фариштаҳои масъули Дӯзах 19-тоанд ва дигар ёваре надоранд гуфт: «Худо оташи сақарро ин қадар калон сифат кард, вале бо он бузургияш ҳамагӣ 19 фариштаро ба он вазифадор кардааст?». Чунин ҳикмату мисолҳо барои одамон ба ғайри мавъиза ва панд гирифтани чизҳои дигаре нест, то ки мардум дарси ибрат гиранду пайраву тобеъи роҳи Ҳақ шаванд.

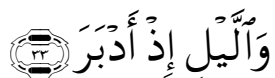

Каллә ва-л-қамар. 32.

32. Не-не! Чуноне ки мушрикони мегуянд ҳаргиз (чунин) набошад!

Қасам ба қамар,

Аллоҳтаъоло ба Моҳтоб ба ин махлуқи бузурги худ савганд ёд намуда фармудааст, ки чуноне, ки мушрикони фикр мекунад, Ҷаҳаннаму хашмҳои он мувофиқи фикри онҳо нест. Бори дигар Аллоҳтаъоло бо ду махлуқи бузурги худ дар оятҳои зер савганд ёд карда гуфтааст, ки:

Ва-л-лайли из адбар. 33.

33. қасам ба шаб, ҳар вақто ба қафо равад –

وَالصُّبْحِ إِذَا أَسْفَرَ ﴿٣٤﴾

Ва-с-субҳи изъ асфар. 34.

34. ва қасам ба субҳ, ҳар вақто равшан шавад.

إِنَّهَا لَا حَذَى الْكُبَرِ ﴿٣٥﴾

Иннаҳа ла иҳда-л кубар. 35.

35. Ба дурустӣ ки Дӯзах яке аз чизҳои бузург аст.

نَذِيرًا لِلْبَشَرِ ﴿٣٦﴾

Назӣра-л лил башар. 36.

36. Аз барои мардум тарсонанда аст.

Ба ҳар махлуқе, ки Аллоҳтаъоло қасам ёд кунад он махлуқ назди Ӯ таъоло мартабаи бузурге дорад. Яъне қасам ба Моҳ, шаб, субҳ, ки албатта, Ҷаҳаннаму азобу уқубати бениҳояти он хусусан, барои мушрикҳои Макка яке аз балоҳои хатарнок аст, ки монанд надорад. Шумо онро масхара нагиред. Зеро Дӯзах яке аз махлуқҳои бузурги Аллоҳтаъоло буда барои мушрикон ва то ин, ки инсонҳо Парвардигори худро ҳозиру-нозир дониста аз Ӯ битарсанд ва ба Ӯ наздик шаванд як чизи бимдиҳанда ва тарсонанда аст.

لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَقَدَّمَ أَوْ يَتَأَخَّرَ ﴿٣٧﴾

Лимаъ шъа минкум аъ ятақаддама ав ятааххар. 37.

37. барои ҳар шахсе аз шумо хоҳад бо тоъат пешитар ояд ё хоҳад бо маъсият пас монад.

Баъди баёни сифати Ҷаҳаннам ва ходимҳои он Аллоҳтаъоло фармудааст, ки касе тақарруби Парвардигорашро хоҳад ба амалҳои хайр машғул шавад ва ба Худои худ наздик гардад. Шахсе хоҳад, ки тақарруб ба Худо надошта бошад ва аз раҳмати Ӯ баҳравар нашавад пас, ихтиёр дорад, ки гуноҳ кунаду аз раҳмати Парвардигор дур гардад.

Хулоса, баъди ин қадар панду насихат касе хоҳад муъмин шавад ва касе хоҳад кофир шавад хоҳ нохоҳ:...

كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينٌ ﴿٣٨﴾

Куллу нафсӣ би ма касабат раҳӣнаҳ. 38.**38. Ҳар нафс (ҷон) бо он чи мекунад, дар гарав аст,**

Ҳар як нафс (инсон) дар назди Парвардигор бо он амалҳои худ дар гарав аст. Ў дар охират аз он аъмоли худ ҷудо намегардад. Яъне касе амали бадеро карда бошад дар Дӯзах маҳбусу он амали бад дар гарданаши кишанг ва ба сабаби он мӯҷиби азоб мешавад. То адо кардани он ки ки бар зимаи ӯ аз ҳуқуқҳо ва уқубатҳо ҳаст дар саволу ҷавоб ё дар Дӯзах боқӣ мемонад.

إِلَّا أَصْحَابَ الْيَمِينِ ﴿٣٨﴾

Иллā асҳāба-л-ямīн. 39.**39. магар асҳоби дасти рост,**

Магар касоне, ки бо имону тоъату ибодати Раҳмон дар дунё собит монда аз дунё гузаштанд мустасноанд. Онҳо аз ҷумлаи аҳли саодат Буда, дар гарав нестанд ва онҳо аз азоб озоданд:-

فِي جَنَّاتٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٣٩﴾

Фӣ ҷаннāти-й ятасāалун. 40.**40. ки дар бўстонҳо бошанд, савол кунанд**

عَنِ الْمُجْرِمِينَ ﴿٤٠﴾

Ъани-л-мучримīн. 41.**41. аз (аҳволи) гунаҳкорон:**

مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرٍ ﴿٤١﴾

Ма салакакум фӣ сақар. 42.**42. «Чӣ чиз шуморо ба сақар даровард?»**

Аҳли саодат, ки дар бўстонҳои ҷаннат мақом ёбанд, аз гунаҳгорон мепурсанд: “Шумо бо сабаби кадом гуноҳ дохили Дӯзах шудед?”. Онҳо....

قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ ﴿٤٢﴾

Қолу лам наку мина-л мусаллīн. 43.**43. Гӯянд: «Мо аз намозгузорон набудем -**

Дӯзахиён дар ҷавоби ҷаннатихо гӯянд, ки мо аз ҷумлаи намозхонҳои барои ризои Худо набудем.

Аз мазмуни ояи мазкур маълум мешавад, ки як сабаби асосии дар Дӯзах рафтани инсонҳо бенамоз будан аст. Аз дигар ояҳо, ки тафсирашон гузашт маълум мешавад, ки сабаби умдаи дӯзахӣ гаштани инсон беимонист. Натиҷа он аст, ки имону намоз ба ҳамдигар сахт вобастагӣ доранд. Ба ҳамин хотир ҳар як мусалмонро лозим аст, ки барои дарёфти ризои Худо бояд намозро барпо бидорад. Сифати инсонҳои ҷаҳаннамӣ дар оятҳои зер идома доранд.

وَلَمْ نَكُ نَطْعُمُ الْمَسْكِينِ ﴿٤٤﴾

Ва лам наку нутъиму-л-мискӣн. 44.

44. ва набудем, ки мискинро таъом бидиҳем -

Ҳамчунин, аҳли Дӯзах мегӯянд, ки бар мо лозим буд аз моле доштем барои мискинҳо хайру садақаву эҳсон кунем, вале мо ин амали ҳасанаро накардем. Ин сабаби дуюм аст, ки моро тӯъмаи оташи Дӯзах гардонид.

وَكُنَّا خُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ ﴿٤٥﴾

Ва куннā нахузу маъа-л-хӯиẓӣн. 45.

45. ва будем ҳамроҳи ботилгӯяндагон, сухани ботил мегуфтем -

Аҳли Дӯзах боз ба суоли аҳли Ҷаннат посух дода мегӯянд, ки онҳо (яъне сардоронашон) сухани Худоро, рисолати расулашро, омадани рӯзи қиёматро, мавҷудияти ҳисоби аъмол, ҷаннату дӯзаху ва ғайраро дурӯғ ҳисобиданд, мо низ дурӯғ ҳисобидем. Ҳар сухани ботиле, ки алайҳи дини Худо гуфтанд, мо низ онро тасдиқ кардаву гуфтем. Ва боз мегӯянд, ки ҳатто:...

وَكُنَّا نَكْذِبُ بِيَوْمِ الدِّينِ ﴿٤٦﴾

Ва куннā нукаẓзибу би явми-д-дӣн. 46.

46. ва будем рӯзи ҷазоро дурӯғ мешуморидем,

حَتَّى أَتَنَّا الْيَقِينَ ﴿٤٧﴾

Ҳаттā атāна-л-яқӣн. 47.

47. то вақте ки марги мо фаро расид».

Тавре дар шарҳи ояи боло гуфтем, дӯзахиён ба гуноҳи худ иқрор ҳастанд ва мегӯянд, ки мо омадани қиёмату бозгашту аз нав зиндашавию ҷазоро инкор мекардем. Ҳатто ки марги мо фаро расид, ҳоло мо ба чунин ақидаи хатои худ устувор будем. Хулоса, касе ба рӯзи қиёмат боварӣ надорад, ҳисоби аъмолу мукофоту ҷазоро мункир аст, таҷрибаҳо нишон додаанд, ки мизони зиндагии чунин шахс вайрон аст, андозаи фикраш саҳеҳ нест. Ҳар қадар, ки чунин ашхос зиёд шаванд ҷомеаро фасоду хароб мекунад. Зеро касе аз ғазаби Худо натарсад, ҳисоби аъмолашро дар охираи интизор набошад ўро аз дарун нозир нест. Байни аъмоли бад ва нек барои ӯ тавофуте нест. Ҳар кореро хоҳад мекунад ва аз ҳеҷ ҷинойту хиёнатро залолат рӯй намегардонад. Аз ин ҷост, ки ҷомеа фасод мегардад, фисқу фучур ривож меёбад ва файзу баракат аз миён меравад.

فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ ﴿٤٨﴾

Фа ма танфаъухум шафъату-ш-шафиъин. 48.

48. Пас, шафӯати шафӯаткунандагон онҳоро суд надихад.

Чунин ашхос рӯзи қиёмат шафоаткунандае надоранд, ки онҳоро аз азоб наҷот диҳанд. Агар фарз кунем тамоми мардум барои шафоати ин тоифа бархезанд, шафоати онҳо қабул намегардад. Зеро шафоат ҳам тарзу ҷойи қабул дорад. Инҳо, ки Худоро нашинохта, умри худро ба куфр гузаронидаанд чӣ хел шафоаткунанда доранд? Ё ингуна ашхосро кӣ шафоат мекунад?

فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكِرَةِ مُّعْرِضِينَ ﴿٤٩﴾

Фа ма лаҳум ъани-т-тазкирати муъризин. 49.

49. Пас, чист онҳоро, ки аз панд рӯй гардониданд?

Қуръон, ки оётҳои он аз мавъиза, насиҳат, иршодот саршор аст ва он сухани Аллоҳтаъоло буда аз он болотар дигар сухане нест, чаро онро шуниданд ва онро дастури зиндагии хеш насохтанд? Сифатӣ шахсоне, ки аз насиҳатҳои Қуръонӣ рӯй мегардонад дар ояи зер баён мешавад.

كَأَنَّهُمْ حُمُرٌ مُّسْتَنْفِرَةٌ ﴿٥٠﴾

Ка аннаҳум ҳумуру-м мустанфираҳ. 50.

50. Гуё онҳо харҳои рамидаанд ,

فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ

Фаррат миҶ қасвараҳ. 51.

51. ки аз шер гурехта бошанд.

Мушрикони Макка бо ин амалашон рамидани ҳар аз шерро ба ёд меоранд. Яъне онҳо ҳар гоҳе даъвати расули Худо (с)-ро мешуниданд мисли ҳаре, ки аз шер тарсида фирор мекунад, то сухани он Ҳазрат (с)-ро нашунаванд мегурехтанд.

بَلْ يُرِيدُ كُلُّ امْرِئٍ مِّنْهُمْ أَنْ يُؤْتَىٰ صُحُفًا مُّنْشَرَةً

Бал юриду куллумрии-м минҳум ай юътā сӯҳуфа-м мунашшараҳ. 52.

52. Балки ҳар шахсе аз онҳо меҳоҳад, ки ба ӯ номаҳои кушода дода шавад.

Онҳо сухани Расулulloҳ (с)-ро қабул накарда балки меҳоҳанд, ки ба ҳар яки онҳо мисли Қуръон саҳифаҳо нозил шавад ва ваҳйи Худо биёяд он гоҳ итоат кунанд? Ҳаргиз ин хел наҳоҳад шуд. Онҳо аз рӯйи ҳамоқат ҳаминро ҳам меҳоҳанд.

كَلَّا بَلْ لَا تَخَافُونَ الْآخِرَةَ

Каллā. Бал-л лā яҳофуна-л-аҳираҳ. 53.

53. Не - не, балки онҳо аз охират наметарсанд.

Лекин, дар асл бошад ин гуна нест, ки онҳо худро вонамуд месозанд, балки сабаби имон наовардани онҳо аз қиёмату охират натарсиданашон аст. Агар метарсиданд, пас онро мепазируфтанд ва худро чунин бадбахт намегардониданд.

كَلَّا إِنَّهُ تَذَكُّرٌ

Каллā иннаҳу тазкираҳ. 54.

54. Не - не, ба дурустӣ, ин Қуръон панд аст.

Он чунон, ки шумо дар бораи Қуръон фикр мекунад ва ба он дуруғ мебандед, дилкӯбу хор бошед, ки Қуръон чунин нест, балки ҳамаи он барои пандгирифтагон панд аст.

فَمَنْ شَاءَ ذَكَّرْهُ

Фа маъ шāа закарах. 55.**55. Пас, шахсе хоҳад, аз он панд гирифта метавонад.**

Ҳар касе наҷоти худро хоҳад пас Қуръонро бихонаду маънои ўро фаҳмад ва аз он панд гирад. Ин ба ҳама хоҳ шоҳ бошад хоҳ гадо баробар тааллуқ дорад. Лекин...

وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ هُوَ أَهْلُ التَّقْوَى وَأَهْلُ الْمَغْفِرَةِ

Ва маъ язкуруна иллā ай яшāаллоҳ. Ҳува аҳлу-т-тақвā ва аҳлу-л-мағфираҳ. 56.

56. Ва панд намегирад аз Қуръон, магар вақте ки Худо хоҳад. Ў сазовори он аст, ки мардум аз Ў битарсанд ва Ў сазовори он аст, ки мардумро биёмӯрзад.

Ҳар чи қадар панду насиҳат барои инсон лозим бошад аз Қуръон пайдо карда метавонад. Яъне инсон барои ҳидояти худ имкон дорад, ки аз Қуръон агар Худо хоҳад панд гирад. Лоиқу сазовор аст, ки мардум аз Ў таъоло битарсанд. Зеро ягона Худо бахшандаву мағфираткунандаи бандагони тарсанда аст. Сазовори Ўст, ки мардумро биёмӯрзад. Зеро ҷуз Ў касе мағфирати гуноҳи бандагонро карда наметавонад.

Поёни Сураи “Муддассир” ва лиллоҳил ҳамд.

75-ум сураи Қуръон буда, дар Макка нозил шуда, аз 40 оят иборат аст.

Сураи Қиёмат тавре, ки аз номаш маълум аст аҳволи рӯзи Қиёмат яъне зинда гардонидани баъд аз миронидан, ҳисобу китоби аъмоли бандаҳо ва мувофиқи он ҷазо ё мукофот гирифтани онҳоро баён мекунад. Дар сура ба саҳтиву ҳавлу даҳшати он рӯз эътибори зиёд дода шудааст. Аллоҳтаъоло ба рӯзи Қиёмат ва нафси маломатгар савганд хӯрда, баъс - яъне пас аз мурдан зинда гардониданро бори дигар таъкид месозад, ки он бешакку шӯбҳа ҳақ аст. Баъдан баъзе аз аломатҳои он рӯзи пуртахлука аз қабилӣ сиёҳ шудани моҳтоб, ҳайрон мондани чашмҳо ва чамъ кардани халоиқ барои ҳисоби аъмолашон ва гирифтани ҷазо ё мукофоти онҳо ёдрас мешавад. Сура таъкид мекунад, ки дар охират мардум ба ду гурӯҳ тақсим мешаванд, ки яке мардуми "суъадо"